

33. Ковальський М. Острозький Колегіум: традиція продовжується / Микола Ковальський // Зоря Надгориння. – 1994. – 13 жовтня. – С.3.
34. Особистий архів автора, спогади Близняка Миколи Богдановича (записані в м. Острог Рівненської області 6 березня 2013 р.).
35. Особистий архів автора, спогади Смирнова Андрія Івановича (записані в м. Острог Рівненської області 4 березня 2013 р.).
36. Особистий архів професора В.В. Трофимовича, спогади М.Б. Близняка (записані 8 лютого 2014 р.).
37. Пасічник І. Світоч науки і просвітництва / Ігор Пасічник // Місто. – 1996. – 26 жовтня. – С. 1-2.
38. Трофимович В. Життя заради науки (до 85-річчя від часу народження видатного українського історика Миколи Ковальського) / В. Трофимович, О. Мельник // Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: Історичні науки; ред. кол.: І.Д. Пасічник, В.В. Трофимович, А.І. Смирнов [та ін.]. – Острог, 2014. – Вип. 22. – С. 49-86.
39. Трофимович В. Кафедра історії імені Миколи Ковальського: становлення і поступ / Володимир Трофимович, Микола Близняк // Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: Історичні науки. – Острог, 2012. – Вип.19. – С. 99-110.

А.В. МЕЛЬНИК. ОБРАЗОВАТЕЛЬНАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ НИКОЛАЯ КОВАЛЬСКОГО (ВТОРАЯ ПОЛОВИНА 1990-Х – СРЕДИНА 2000-Х ГОДОВ)

Резюме. В статье анализируется образовательная активность известного педагога, доктора исторических наук, профессора Н. Ковальского (1929-2006) за период работы в коллективе Национального университета «Острозькая академия». Обращается внимание на методы педагогической деятельности и организационные меры, направлены на обеспечение научно-воспитательного процесса.

Ключевые слова: Н. Ковальский, Острог, академия, профессор, проректор, студент.

O.V. MELNYK. EDUCATIONAL ACTIVITIES OF MYKOLA KOVALSKYI (LATE 1990S-MID 2000S)

The summary. The article analyzes educational activity known teacher, doctor of historical sciences, professor M. Kovalskiy (1929-2006) during work in a team of National University "Ostroh Academy". Attention is drawn to methods of teaching and organizational measures aimed at ensuring the educational process.

Key words: M. Kovalsky, Ostroh Academy, Professor, provost, a student.

Рекомендовано до друку.

Д-р. пед. наук, проф. О.Б. Петренко.

Одержано редакцією 25.02.2016 р.

УДК: 378.1

А.О. СОЛОДОВНИК

ГЕНЕЗИС ПОНЯТТЯ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА У ПЕДАГОГІЧНІЙ ДУМЦІ УКРАЇНИ (20-і рр. ХХ – початок ХХІ століття)

Резюме. У статті окреслено основні погляди окремих вітчизняних педагогів 20-х рр. ХХ – початку ХХІ століття щодо сутності поняття «середовище» та досліджено трансформацію змісту зазначеного поняття у контексті розвитку вітчизняної педагогічної думки.

Ключові слова: середовище, педагогіка середовища, виховне середовище, освітнє середовище, інформаційно-освітнє середовище.

Постановка проблеми. Перед вітчизняною освітою постало складне завдання, пов'язане з подоланням протиріч між традиційним темпом навчання та постійним стрімким накопиченням й оновленням інформації. Одним із шляхів підвищення якості навчання і виховання, зазначених у Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, є впровадження новітніх педагогічних та інформаційних технологій [12]. Рівень інформатизації сучасного суспільства надає можливість сформуванню єдиного освітнього простору, який забезпечує сприятливі умови для засвоєння студентами безперервного потоку знань та набуття високого рівня професіоналізму. Вищі навчальні заклади покликані підготувати фахівця, який володіє певним обсягом знань, вмінь та навичок і творчо використовує їх для виконання професійних завдань. Сучасні випускники мають пристосовуватись до стрімких змін у суспільстві та постійного підвищення рівня розвитку інформаційно-комунікаційних технологій. У зв'язку з вищезазначеною проблема розвитку освітнього середовища у вищих навчальних закладах України з часом стає дедалі актуальнішою для вивчення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання впливу середовища на розвиток особистості є не новим у педагогічній науці. Під час аналізу літератури було встановлено, що витoki проблеми містяться у роботах педагогів, починаючи з 20-х рр. ХХ століття. Так, П.П. Блонський, Л.С. Виготський, А.В. Луначарський, М.І. Пирогов, А.П. Пінкевич, В.О. Сухомлинський, К.Д. Ушинський, С.Т. Шацький у своїх працях розкривали питання виховних функцій середовища. У сучасних педагогічних дослідженнях відображається сутність понять освітнього й інформаційно-освітнього середовища. Науковці розкривають різні аспекти вказаної проблеми:

- освітнє середовище як педагогічний феномен (А.І. Артюхіна);
- вплив освітнього середовища на формування професійної свідомості та компетентності (Л.В. Андрєєва, С.Л. Мякішев, Л.В. Ориніна);
- освітнє середовище як засіб розвитку творчого потенціалу особистості та її самореалізації (С.В. Пімонова, І.О. Подольська, Н.В. Сенченко);
- формування інформаційно-освітнього середовища вищих навчальних закладів (І.Г. Захарова, К.Г. Кречетнікова, Л.Ф. Панченко, О.І. Соколова, С.М. Хриков);
- готовність учителів до конструювання інформаційно-освітнього середовища предметного навчання (Є.Ю. Кулик) та ін.

Проте, незважаючи на високий рівень розробленості проблеми, невирішеним залишаються питання дослідження генезису поняття «освітнє середовище» у педагогічній думці 20-х рр. ХХ-ХХІ століття.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження генезису поняття освітнього середовища у педагогічній думці України у період 20-х рр. ХХ – початок ХХІ століття. Для досягнення зазначеної мети необхідне виконання таких завдань:

- аналіз педагогічної спадщини видатних вчених 20-х рр. ХХ – початку ХХІ століття щодо визначення змісту поняття «середовище»;
- простеження трансформації змісту поняття «середовище» у педагогічній науці 20-х рр. ХХ – початку ХХІ століття.

Виклад основного матеріалу дослідження. Педагоги різних епох приділяли особливу увагу проблемі формування та розвитку середовища навчання особистості, однак у різні історичні періоди в нього вкладався різний зміст. Це пояснюється тим, що у зазначеному понятті відображається рівень науково-технічного розвитку суспільства конкретної епохи. Під час аналізу літератури було встановлено, що в історії розвитку досліджуваної проблеми можна виокремити чотири періоди. Періодизацію проблеми розвитку інформаційно-освітнього середовища у вищих навчальних закладах України можна представити, користуючись таймлайн-методом (Рис. 1).

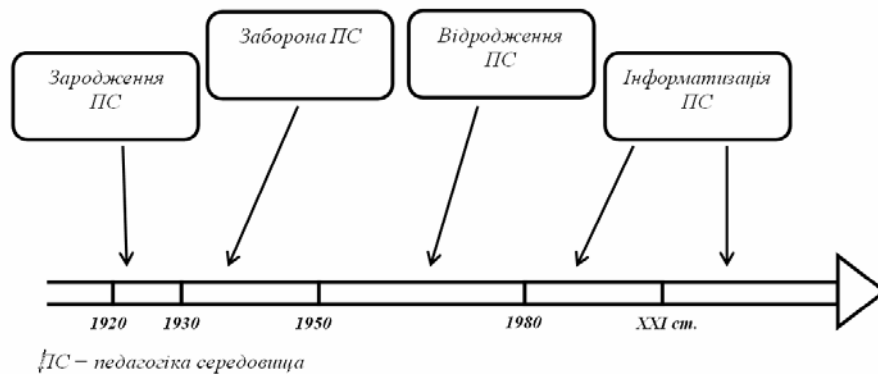

Рис. 1. Періодизація проблеми розвитку освітнього середовища вищих навчальних закладів України

З метою визначення тенденцій розвитку змісту досліджуваного поняття необхідно більш детально зупинитись на характеристиках кожного історичного періоду та розглянути як змінювались підходи вчених щодо визначення сутності середовища.

Зародження педагогіки середовища (20-ті роки ХХ століття). У вітчизняній психолого-педагогічній науці поняття «середовище» набуває актуальності у 1920-х рр. Це пов'язано з розвитком педології, представники якої стверджували, що дитину слід розглядати як механізм, який орієнтується на зовнішнє середовище. У цей період у дидактиці виокремлюється спеціальна галузь знань, яка отримала назву педагогіки середовища. Активізація педагогічних досліджень у цей період зумовлена зміною освітньої політики УРСР, про що свідчили прийняті у 1920 році «Схема народної освіти в УРСР», «Декларація Народного комісаріату УРСР про соціальне виховання дітей» та «Кодекс законів про народну освіту УРСР».

Педологи 20-х рр. ХХ століття стверджували, що існує певна залежність між процесом навчання та соціальними зв'язками особистості, але дійсний характер цієї залежності навмисно спотворювався. Це спричинене необхідністю відображення класово-партійних ідей щодо навчання та виховання, тому в педології з'являється поняття соціально-класового середовища.

У 1928 році був проведений Перший Всесоюзний педологічний з'їзд, на якому одним із головних питань було створення єдиного підходу щодо визначення джерел розвитку дитини. На той час науковці беззаперечно визнавали існування взаємозв'язків особистості та середовища, але педагоги не могли прийти до єдиного рішення щодо природи та сутності цих зв'язків. Одні вчені вважали, що середовище визначається особливостями структури тої чи іншої соціальної групи і дитина функціонує в середовищі, зміни якого викликали зміни в організмі самої дитини (М.В. Крупеніна, А.П. Пінкевич, В.М. Шульгін та ін.). Представники другого напрямку стверджували, що середовище змінюється під впливом самої особистості, тому дитину вони розглядали як середовище, що організовується саме в собі (Ю.А. Аркін, Л.С. Виготський, М.М. Йорданський та ін.) [10].

Основні наукові підходи до розуміння сутності поняття «середовище» у 20-ті роки XX століття

Автор	Ідеї науковців щодо визначення сутності поняття «середовище»	Реалізація ідей в практичній діяльності
С.Т. Шацький	Ввів поняття «педагогіка середовища» – теорія та практика вивчення педагогічної організації соціального середовища, яке оточує вихованця та являється об'єктом ціленаправленого впливу суспільства, держави її інститутів. Середовище розглядалось як соціальний фактор впливу на розвиток особистості дитини [1].	Дитяча колонія «Бадьоре життя», Перша дослідна станція Наркомпросу
М.В. Крупеніна, В.М. Шульгін	Середовище вважалось визначальною умовою вивчення та формування особистості, а також головним важелем її виховання [9; 22].	Станція соціального виховання, Інститут методів шкільної роботи
М.М. Йорданський	Самоорганізованим середовищем, яке містить джерело організації у постійній взаємодії з іншими середовищами, є особистість дитини [4].	Сергієвський педагогічний технікум, Центральний інститут народної освіти
О.Г. Калашніков	Середовище розглядається як область педагогічних та стихійних впливів на формування поведінки членів суспільства [5].	Науково-дослідний інститут наукової педагогіки

Отже, у зазначений період середовище визначалось як головне джерело впливу на розвиток та виховання особистості, тому більшість дослідників зазначеного періоду ототожнюють поняття «середовище» та «виховання».

Період заборони педагогіки середовища (30-60-ті роки XX століття). Характерним для цього періоду було насадження авторитарних стандартів та строгих шаблонів в галузі освіти. В 1930 році нарком освіти М.О. Скрипник у рамках Всесоюзної партійної наради виніс до розгляду пропозицію щодо уніфікації системи освіти СРСР, що призвело до знищення української освітньої традиції. На початку 30-х рр. XX століття дослідження середовища як педагогічного феномену почались зводитись до вивчення проблеми учнівського колективу. З виходом Постанови ЦК ВКП(б) «Про педологічні спотворення в системі Наркомпросів» від 4 червня 1936 р. поняття «середовище» залишається без уваги вчених-педагогів, так як сама педагогіка середовища, як галузь досліджень, сприймалась буржуазною теорією «відмирання» школи.

Відродження педагогічних досліджень щодо питання впливу середовища на розвиток особистості (50-80-ті роки XX століття). У період «хрущовської відлиги» з'являється можливість розробки та впровадження новаторських ідей у педагогічну теорію та освітню практику.

У 60-х рр. XX століття починає стрімко розвиватись галузь психологічної екології, представники якої під освітнім середовищем розглядали педагогічно організовану систему умов, впливів та можливостей для задоволення ієрархічного комплексу потреб особистості та трансформації цих потреб в життєві цінності.

Поняття освітнього середовища набуває нового значення у 70-80-х рр. XX століття. Так, В. В. Давидов під час розробки основ теорії розвиваючого навчання стверджував, що цей процес повинен відбуватись в інтегральному середовищі, яке задовольняє ряд умов (гетерогенність, складність, цілісність, гнучкість, керованість як з боку дитини, так і з боку педагога) [3]. В.І. Слободчиков зазначав, що специфічною властивістю освітнього середовища є його насиченість освітніми ресурсами [17].

Основні наукові підходи до розуміння сутності поняття «середовище» у 50-80-ті роки XX століття

Автор	Ідеї науковців щодо визначення сутності поняття «середовище»
А.С. Макаренко	Поняття середовища та характер його впливу на вихованця використовує у зв'язку з виховуючим впливом колективу на особистість учня. Він відзначає наявність взаємовпливів середовища та особистості вихованця [11].
В.О. Сухомлинський	Середовище розглядає як весь оточуючий світ, який дає змогу жити «свідомість учнів яскравими образами, картинами, сприйняттями та зображеннями, щоб закони мислення діти усвідомлювали як гармонійну споруду, архітектура якої підказана ще більш гармонійною спорудою – природою» [19, 128]
Л.І. Новікова	Під середовищем розуміє оточення, яке людина сприймає, реагує на нього та взаємодіє з ним. Педагог вважає, що середовище необхідно наблизити до потреб учнів, враховуючи їх потреби, з метою формування у них позитивного ставлення до навчальної діяльності [13].
В.І. Слободчиков	Вчений стверджує, що «середовище починається там, де відбувається зустріч того, хто освічує, й того, хто освічується, де вони починають спільно його проектувати та будувати – і як предмет, і як ресурс своєї спільної діяльності; і де між окремими інститутами, програмами, суб'єктами освіти, освітніми діяльностями починають вибудовуватися певні зв'язки й відносини» [18, 184].
В.А. Караковський	На думку вченого, середовище за своєю сутністю є не тільки визначальним фактором впливу на освітню систему, а й компонентом самої системи [6].

Отже, в 50-80-х роках ХХ століття відбувається розмежування понять «середовище» і «виховання», які у період зародження педагогіки середовища розглядалися майже синонімічно. Аналіз літератури дає підстави для висновку, що визначальною ідеєю вчених-педагогів 50-80-х років ХХ століття була думка про те, що середовище є головним фактором взаємодії, а не розвитку особистості, як вважали основоположники педагогіки середовища 30-х років ХХ століття.

Період інформатизації освітнього середовища (80-ті роки ХХ століття – початок ХХІ століття). Кінець ХХ – початок ХХІ століття у педагогічній науці відзначається гуманізацією та інформатизацією освіти, переходом до особистісно-орієнтованого навчання, що спричинило актуалізацію проблеми впливу середовища на розвиток особистості. Ці процеси зумовлюють необхідність оновлення усіх компонентів освітнього середовища. Саме на цьому етапі поняття освітнього середовища повністю трансформується в термін «інформаційно-освітнє середовище». Під час аналізу літератури було встановлено, що у педагогічній науці цього періоду не існує єдиного підходу до означення поняття інформаційно-освітнього середовища, тому нижче наведені деякі ідеї науковців щодо визначення сутності зазначеного поняття.

Основні наукові підходи до розуміння сутності поняття «середовище» у 80-ті роки ХХ – початок ХХІ ст.

Автор	Ідеї науковців щодо визначення сутності поняття «середовище»
А.І. Каташов	Освітнє середовище навчального закладу визначає як сукупність духовно-матеріальних умов функціонування закладу освіти, що забезпечують саморозвиток вільної і активної особистості, реалізацію творчого потенціалу дитини [7].
Н.О. Разіна	Інноваційне освітнє середовище, на думку педагога, – це комплекс взаємопов'язаних умов, які забезпечують освіту людини, формування особистості педагога з інноваційно-творчим мисленням, його професійну компетентність [16].
І. К. Шалаєв	«Інформаційно-освітнє середовище є не тільки провідником інформації, але й активним чинником впливу на учасників навчального процесу» [21, 109].
О.І. Шапран, Ю.П. Шапран	«Інноваційне освітнє середовище – це педагогічно доцільно організований простір життєдіяльності, який сприяє розвитку інноваційного ресурсу особистості; інтегрований засіб накопичення і реалізації інноваційного потенціалу навчального закладу» [21, 110].
С.Д. Петрович	Інформаційно-освітнє середовище розглядається як єдиний інформаційно-освітній простір, побудований за допомогою інтеграції інформації на традиційних і електронних носіях, комп'ютерно-телекомунікаційних технологій взаємодії, що охоплює віртуальні бібліотеки, розподілені бази даних, оптимально структурований навчально-методичний комплекс і розширений апарат дидактики, в якому (просторі) діють принципи нової педагогічної системи [15, 151].
С.В. Тітов, О.В. Тітова	Під інформаційно-освітнім середовищем навчального закладу розуміють сукупність таких компонентів: електронна бібліотека, адміністративна, кадрова, інформаційна та апаратна підсистеми [20, 145].
Л.В. Оршанський	Інформаційно-освітнє середовище – це програмно-телекомунікаційний і педагогічний простір з єдиними технологічними засобами здійснення навчального процесу, інформаційною підтримкою і документуванням [14, 90].
О.А. Ільченко	Інформаційно-освітнє середовище – це системно організована сукупність інформаційного, технічного, навчально-методичного забезпечення, яка нерозривно пов'язана з людиною, як суб'єктом освітнього процесу [2, 8].
О.О. Андрєєв	Інформаційно-освітнє середовище – це педагогічна система та її забезпечення, тобто підсистеми: фінансово-економічна, матеріально-технічна, нормативно-правова і маркетингова, а також підсистема менеджменту [2, 7].
О.М. Косолапов	Інформаційно-освітнє середовище – це комплекс інформаційних зв'язків, які складаються між агентами, діючими в цьому середовищі. Таке середовище повинне охоплювати: увесь контингент студентів ВНЗ за всіма формами (очна, дистанційна, підвищення кваліфікації, перепідготовка, підготовче відділення та ін.); всі етапи життєдіяльності ВНЗ (адміністративні функції, фінансові та ін.); інформаційно-комунікаційні та інші потреби наукових співробітників і викладачів [8].
Т.В. Білоочко	Інформаційно-освітнє середовище вищого навчального закладу – системно організована сукупність засобів передавання інформації, принципів взаємодії учасників навчального процесу, дидактичного, організаційного та методичного забезпечення, яка орієнтована на задоволення потреб тих, хто навчається [2, 6].

Як видно з таблиці, в кінці ХХ – на початку ХХ століття спостерігається активізація ідей педагогіки середовища. Причиною цього є виникнення необхідності підвищення ефективності розвитку особистості в умовах глобальних трансформацій інформаційного суспільства.

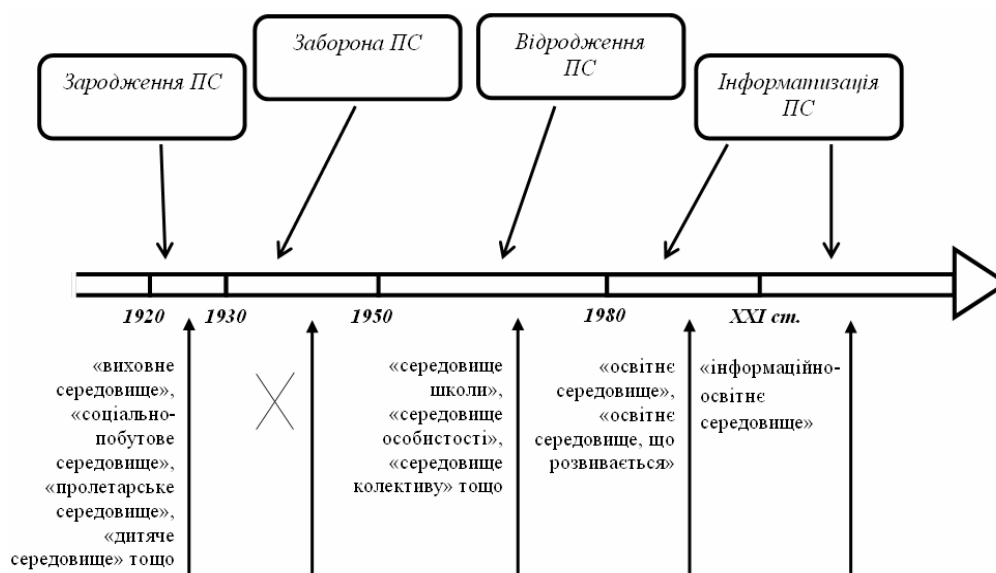

Рис. 2. Трансформація поняття «середовище» у педагогічній думці 20-х рр. ХХ – початок ХХІ ст.

Узагальнюючи погляди вітчизняних педагогів, процес трансформації поняття середовища можна представити у контексті розробленої періодизації проблеми розвитку освітнього середовища у вищих навчальних закладах України (Рис. 2).

Висновки з описаного дослідження і перспективи подальших розвідок. Усі розглянуті підходи до означення поняття середовища не являються взаємовиключаючими, але кожен з них розкриває досить вузький контекст досліджуваного терміну. Зміст поняття «середовище» трансформується у відповідності до суспільно-політичних змін та рівня науково-технічного розвитку суспільства конкретного історичного періоду. Так, у період 20-30 рр. ХХ століття поняття «середовище», ототожнюючись з поняттям «виховання», відображало процеси формування особистості пролетарія з моральними переконаннями на основі марксистсько-ленінського світогляду. Під час відродження педагогіки середовища у 50-80 рр. ХХ століття починає розширюватись її понятійний апарат. Поняття «середовище» за змістом чітко відмежовується від терміну «виховання» і переходить до категорії факторів взаємодії особистості з навколишнім світом. У кінці ХХ – на початку ХХІ століття зі стрімким розвитком інформаційного суспільства досліджуване поняття еволюціонує з освітнього в інформаційно-освітнє середовище.

Незважаючи на значну кількість наукових робіт, питання формування та подальшого розвитку освітнього середовища вищих навчальних закладів України вивчене фрагментарно. У вітчизняній педагогічній науці розробка зазначеної проблеми знаходиться на етапі становлення, оскільки інформаційний простір сучасного суспільства перебуває в умовах постійних безперервних змін.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми розвитку освітнього середовища вищих навчальних закладів і у подальшому вивченню підлягає питання розробки, наукового обґрунтування та введення у педагогічний обіг періодизації зазначеної проблеми у співвідношенні з тенденціями в галузі інформаційних технологій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бершадская Д.С. Педагогические взгляды и деятельность С.Т. Шацкого / Д.С. Бершадская. – М.: Изд-во Акад. пед. наук РСФСР, 1960. – 262 с.
2. Білоочко Т.В. Інформаційно-освітнє середовище вищого навчального закладу / Т.В. Білоочко // Інноваційні комп'ютерні технології у вищій школі: м-ли 3-ї Науково-практичної конференції, 18-20 жовтня 2011 року, Львів; Національний університет "Львівська політехніка"; редколегія: Д.В. Федасюк, Л.Д. Озірковський, Т.В. Чайківський. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2011. – С. 6-9.
3. Давыдов В.В. К исследованию предметной среды для детей / В.В. Давыдов // Техническая эстетика. – 1976. – №3-4. – С. 4-6.
4. Иорданский Н.Н. Организация детской среды / Н.Н. Иорданский. – М.: Работник Просвещения, 1925. – 103 с.
5. Калашников А. Педагогика среды [Электронный ресурс] / А. Калашников // Спорные проблемы марксистской педагогики. – 1930. – Режим доступа к ресурсу: <http://www.detskiysad.ru/ped/marksist30.html/> – Название с экрана.
6. Караковский В.А. Воспитание эффективно, если оно системно // Воспитать человека: сб. норматив.-правовых, науч.-метод., организац.-практ. материалов по проблемам воспитания. – М.: Вентана – Граф, 2002. – С. 264-269.
7. Каташов А.І. Педагогічні основи розвитку інноваційного освітнього середовища сучасного ліцею: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.01 / А.І. Каташов. – Луганськ, 2001. – 15 с.

8. Косолапов А.Н. Проблемы взаимосвязи информационно-образовательной среды вуза и новых информационных технологий [Электронный ресурс] / А.Н. Косолапов – Режим доступа к ресурсу: http://mstu.edu.ru/science/conferences/11ntk/materials/section4/section4_3.html. – Название с экрана.
9. Крупенина М. Педагогика среды [Электронный ресурс] / М. Крупенина // Спорные проблемы марксистской педагогики. – 1930. – Режим доступа к ресурсу: <http://www.detskiysad.ru/ped/marksist29.html>. – Название с экрана.
10. Лимаренко О.Ю. Теория и практика развития педагогики среды в XX – начале XXI века [Электронный ресурс] / О.Ю. Лимаренко // Интернет-форум в рамках Всероссийской научной педагогической олимпиады аспирантов на тему: "Современные педагогические исследования: взгляд в историю". – 2011. – Режим доступа к ресурсу: <http://aspirantura-olimpiada.narod.ru/index/0-97>. – Название с экрана.
11. Макаренко А. С. Педагогічна поема / А.С. Макаренко. – К.: Радянська школа, 1977. – 508 с.
12. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>. – Назва з екрану.
13. Новикова Л.И. Школа и среда / Л.И. Новикова. – М.: Знание, 1985. – 80 с.
14. Оршанський Л.В. Креативне інформаційно-освітнє середовище як чинник саморозвитку особистості / Л.В. Оршанський // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: зб. наук. праць / редкол.: І.Я. Зязюн (голова) [та ін.]. – К., ТОВ «Планер», 2010. – Вип. 23. – С. 86-92.
15. Петрович С.Д. Педагогічні умови використання інформаційного-освітнього середовища у ВНЗ I-II рівнів акредитації / С.Д. Петрович // Вісник Львів. ун-ту. Серія педаг. – 2009. – Вип. 25. – Ч. 2. – С. 150-157.
16. Разіна Н.О. Акмеологічний підхід до розвитку професіоналізму сучасного педагога в інноваційному освітньому середовищі середньої школи / О.Н. Разіна / Вестник Научной школы педагогов «АКМЕ». Выпуск 3. Акмеологическое моделирование профессионально-личностного развития педагогов: сборник научных статей; под ред. М.И. Лукьяновой. – Ульяновск: УИПКПРО, 2009. – 60 с.
17. Слободчиков В.И. Образовательная среда: реализация целей образования в пространстве культуры / В.И. Слободчиков // Новые ценности образования. – М.: Инноватор-BENNETT COLLEGE-M, 1997. – Вып. 7. – С. 177-185.
18. Слободчиков В.И. Образовательная среда: реализация целей образования в пространстве культуры / В.И. Слободчиков // Новые ценности образования: культурные модели школ. – 1997. – № 2. – С.183-186.
19. Сухомлинський В.О. Вибрані твори: у 5-ти т. / В.О. Сухомлинський. – Т. 3 – К.: Радянська школа, 1977. – 670 с.
20. Тітов С.В. Інформаційно-освітнє середовище навчального закладу: розвиток засобів і способів комунікаційної й інформаційної взаємодії / С.В. Тітов, О.В. Тітова // Вісник Харківської державної академії культури. – 2014. – Вип. 43. – С. 144-150.
21. Шапран О.І. Створення інноваційного освітнього середовища в процесі професійної підготовки майбутнього вчителя / О.І. Шапран, Ю.П. Шапран // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – №9. – 2010. С.108-110.
22. Шульгин В.Н. Педагогическое воздействие [Электронный ресурс] / В.Н. Шульгин // Спорные проблемы марксистской педагогики. – 1930. – Режим доступа к ресурсу: <http://www.detskiysad.ru/ped/marksist04.html>. – Название с экрана.

А.А. СОЛОДОВНИК. ГЕНЕЗИС ПОНЯТИЯ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ СРЕДЫ В ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ МЫСЛИ УКРАИНЫ (20-е гг. XX – НАЧАЛО XXI ВЕКА)

Резюме. В статье обозначены основные взгляды отдельных отечественных педагогов 20-х гг. XX – начала XXI века о сущности понятия «среда» и исследована трансформация содержания указанного понятия в контексте развития отечественной педагогической мысли.

Ключевые слова: среда, педагогика среды, воспитательная среда, образовательная среда, информационно-образовательная среда.

A.O. SOLODOVNIK. GENESIS OF THE CONCEPT OF INFORMATION-EDUCATIONAL ENVIRONMENT IN PEDAGOGICAL SCIENCE OF UKRAINE (20 y. XX - BEGINNING OF XXI CENTURY)

The summary. The article deals with the key sights of some domestic scientists of XX y. – beginning of XXI century on the essence of the concept of "environment" and researched the transformation of the contents of this concept in the context of the development of national educational thought.

Key words: environment, pedagogy of environment, educative environment, educational environment, information-educational environment.

Рекомендовано до друку.

Д-р. пед. наук, проф., член-кор. АПСН І.В. Малафійк.

Одержано редакцією 12.03.2016 р.